
SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	13
Tytuły publikacji	13
Sigla ksiąg biblijnych (w układzie alfabetycznym)	14
Inne skróty	15
WPROWADZENIE	17
Przeżywanie	25
Konkluzje pedagogiczne	27
Część I: MACIERZYŃSTWO W RÓŻNYCH KULTURACH ŚWIATA	29
Rozdział 1. Różne drogi macierzyństwa	33
1.1. Cięża	35
1.2. Poród	37
1.3. Połóg	39
1.4. Karmienie	39
1.5. Opieka nad dzieckiem	41
Konkluzje pedagogiczne	43
Rozdział 2. Religia i małżeństwo w kulturze Sumerów	45
2.1. Kosmogonia i kosmologia Sumerów	47
2.2. Małżeństwo w starożytnej Mezopotamii	51
2.3. Życie plemienne mezopotamskich nomadów	55
Konkluzje pedagogiczne	58
Rozdział 3. Kulturowe przemiany macierzyństwa	61
3.1. Macierzyństwo jako spuścizna kulturowa	62
3.2. Wychowawcze znaczenie kultury w przeżywaniu macierzyństwa	64
Konkluzje pedagogiczne	66

Część II: MACIERZYŃSTWO W STAROTESTAMENTOWYM JUDAIZMIE ORAZ W PIERWSZYM TYSIĄCLECIU CHRZEŚCIJAŃSTWA	69
Rozdział 1. Małżeństwo i macierzyństwo w starotestamentowej religii Izraela ..	71
1.1. Rozwój religii patriarchalnej w nurcie ojcostwa i macierzyństwa	73
1.1.1. Wezwanie na miarę wszechczasów	74
1.1.2. Bóg Abrahama	76
1.1.3. Obietnica „wymuszona”?	80
1.1.4. Macierzyństwo bezpłodnej Sary	82
1.1.5. Próba wiary Abrahama i jej nowy wymiar	87
1.1.6. Znamienne znaczenie życia Izaaka	92
1.1.7. „Dwa narody” w łonie Rebeki	93
1.1.8. Macierzyństwo w ojcostwie Jakuba	96
1.2. Rozwój religii możeszowej w jej nurcie ojcostwa i macierzyństwa	100
1.2.1. Pierwsze w historii <i>szoah</i>	100
1.2.2. Bóg przekazuje swoje „Imię”	102
1.2.3. Krwawy „znak” wyzwolenia	105
1.2.4. Wyzwalające przymierze	107
1.2.5. Dekalog na straży ojcostwa i macierzyństwa	111
1.2.6. Izrael – „synem pierworodnym” Jahwe	114
1.2.7. „Syn Dawida” wiecznie panujący	117
1.2.8. Macierzyńska cecha Bożego miłosierdzia	122
1.2.9. Ku „Pełni”	123
1.2.10. Ozdrowieńcza kara	126
1.2.11. Izraelskie opisy stworzenia świata i człowieka	127
1.2.12. Wejście w inny świat	135
Konkluzje pedagogiczne	138
Rozdział 2. Macierzyństwo w nowotestamentowym Objawieniu	141
2.1. Kontekst historyczny	141
2.2. Macierzyństwo Maryi w świetle poczęcia i narodzenia Jezusa. Małżeństwo w czasach Chrystusa	145
2.3. Macierzyństwo Maryi w Ewangeliach Dzieciństwa	147
2.3.1. Józef w Rodowodzie Jezusa	148
2.3.2. Józef wobec brzemienności Maryi	150
2.3.3. Dziewicza brzemienność Maryi	153
2.3.4. Spotkanie dwóch brzemiennych matek	159
2.4. Narodzenie Jezusa Chrystusa	162
2.5. Kobieta, matka i macierzyństwo w Ewangelii	165
2.6. Wątek macierzyński w nauczaniu Chrystusa i jego wymiar mistyczny	169

Rozdział 3. Macierzyństwo w pierwszym tysiącleciu chrześcijaństwa	177
3.1. Małżeństwo w pierwotnym Kościele	178
3.1.1. Chrystus odwołuje się do początku	179
3.1.2. Nauczanie św. Pawła	180
3.2. Człowieczeństwo Jezusa i macierzyństwo Maryi w pierwszych wiekach chrześcijaństwa	184
3.2.1. Wiara w ukrzyżowanego i zmartwychwstałego Chrystusa	184
3.2.1.1. W cieniu krzyża i kryptonimów	186
3.2.1.2. „Chleb rozsiany po górach”	191
3.2.1.3. „Niewiasta obleczone w słońce”	195
3.2.2. Pierwszy wiek wolny od prześladowań	198
3.2.2.1. Rozkwit piśmiennictwa maryjnego	199
3.2.2.2. Nurt ascetyczny w Kościele	201
3.2.3. Maryja w soborowych blaskach	203
3.2.4. Szlak duchowego macierzyństwa Maryi	205
Konkluzje pedagogiczne	209
Część III: MACIERZYŃSTWO W PEŁNI PRAWDY O CZŁOWIEKU WEDŁUG WYKŁADNI KOŚCIOŁA RZYMSKOKATOLICKIEGO	213
Rozdział 1. Macierzyństwo duchowe Maryi na przestrzeni dwóch tysiącleci	217
1.1. Przejawy i znaczenie macierzyństwa duchowego w okresie do końca średniowiecza	218
1.1.1. Duchowość naśladowania i uwielbienia	219
1.1.2. „Święte niewolnictwo” wobec Matki Bożej	222
1.2. W nurcie maryjnych objawień	224
1.2.1. Dar „Cudownego medalika”	225
1.2.2. Płacząca Maryja w La Salette	226
1.2.3. Lourdes – objawienia „przedłużone” cudami	227
1.2.4. Fatimski „znak słońca”	231
Konkluzje pedagogiczne	237
Rozdział 2. Macierzyństwo w życiu Karola Wojtyły i w jego działalności duszpasterskiej	239
2.1. Początki w „miłości i odpowiedzialności”	240
2.2. „Bomba teologiczna” księdza profesora Wojtyły	245
2.2.1. Doniosłość „miłości i odpowiedzialności”	245
2.3. W obronie życia	250
2.3.1. Wymowne działanie „z góry”	250
2.3.2. „Miłość i odpowiedzialność” a papieska encyklika	252
2.3.3. „Znak, któremu sprzeciwić się będą”	254

Rozdział 3. Godność kobiety i jej macierzyństwo w posłudze papieskiej Jana Pawła II .	257
3.1. „Otwieranie tronu...”	257
3.2. Polski papież maryjny na Stolicy Piotrowej	260
3.2.1. „Osobowy” program pontyfikatu	260
3.2.2. „Mowa ciała” w rozmowie o Bogu	263
3.2.3. „Pedagogia ciała”	265
3.2.4. Zamach na życie papieża	267
Rozdział 4. Macierzyństwo w nauczaniu i działalności Jana Pawła II	273
4.1. „Odkupiciel człowieka”	273
4.2. „Rodzinna wspólność”	276
4.2.1. Przygotowanie do synodu	276
4.2.2. „Magna charta” rodzin	277
4.3. „Matka Odkupiciela”	279
4.4. „Godność kobiety”	281
4.5. „Ewangelia życia”	284
4.6. Echa z polskiej ziemi	286
4.7. Przesłanie dwóch „trylogii”	289
Konkluzje pedagogiczne	293
Rozdział 5. Wychowawcze znaczenie religii w przeżywaniu macierzyństwa	299
5.1. Pedagogika religii a wychowanie	300
5.2. Wychowanie chrześcijańskie oraz integralny rozwój człowieka	302
Konkluzje pedagogiczne	307
PODSUMOWANIE	309
BIBLIOGRAFIA	313
Biblia i dokumenty kościelne	313
Opracowania z zakresu kultury i pozostałe	314
Netografia	331
SPIS SCHEMATÓW	332
SPIS ILUSTRACJI	332
STRESZCZENIE	333
SUMMARY	335
INDEKS OSOBOWY	337

TABLE OF CONTENTS

LIST OF ABBREVIATIONS	13
Titles of Publications	13
Sigla of Biblical Books (in Alphabetical Order)	14
Other Abbreviations	15
INTRODUCTION	17
Experiencing	25
Pedagogical Conclusions	27
Part I: MOTHERHOOD IN DIFFERENT CULTURES OF THE WORLD	29
Chapter 1. Different Ways of Motherhood	33
1.1. Pregnancy	35
1.2. Birth	37
1.3. Post Partum Period	39
1.4. Nursing	39
1.5. Childcare	41
Pedagogical Conclusions	43
Chapter 2. Religion and Marriage in Sumerian Culture	45
2.1. Sumerian Cosmogony and Cosmology	47
2.2. Marriage in Ancient Mesopotamia	51
2.3. The Tribal Life of Mesopotamian Nomads	55
Pedagogical Conclusions	58
Chapter 3. Cultural Transformations of Motherhood	61
3.1. Motherhood as a Cultural Heritage	62
3.2. Pedagogical Importance of Culture in the Experience of Motherhood	64
Pedagogical Conclusions	66

Part II: MOTHERHOOD IN THE OLD TESTAMENT JUDAISM AND IN THE FIRST MILLENNIUM OF CHRISTIANITY	69
Chapter 1. Marriage and Motherhood in the Old Testament Religion of Israel ...	71
1.1. The Development of Patriarchal Religion in the Trend of Fatherhood and Motherhood	73
1.1.1. An All-time Call	74
1.1.2. The God of Abraham	76
1.1.3. A “Forced” Promise?	80
1.1.4. Barren Sarah’s Motherhood	82
1.1.5. A Test of Abraham’s Faith and Its New Dimension	87
1.1.6. Significant Meaning of Isaac’s Life	92
1.1.7. “Two nations” in Rebekah’s Womb	93
1.1.8. Motherhood in Jacob’s Fatherhood	96
1.2. The Development of the Mosaic Religion in Its Trend of Fatherhood and Motherhood	100
1.2.1. The First Shoah in History	100
1.2.2. God Gives His “Name”	102
1.2.3. The Bloody “Sign” of Liberation	105
1.2.4. A Liberating Covenant	107
1.2.5. Decalogue on Guard of Fatherhood and Motherhood	111
1.2.6. Israel – the “Firstborn Son” of Yahweh	114
1.2.7. “Son of David” Persistently Reigning	117
1.2.8. The Maternal Quality of God’s Mercy	122
1.2.9. Toward “Fullness”	123
1.2.10. Healing Punishment	126
1.2.11. Israeli Descriptions of the Creation of the World and Man	127
1.2.12. Entering into Another World	135
Pedagogical Conclusions	138
Chapter 2. Motherhood in the New Testament Revelation	141
2.1. The Historical Context	141
2.2. The Mary’s Motherhood in the Light of the Conception and Birth of Jesus: Marriage in the Time of Christ	145
2.3. The Mary’s Motherhood in the Infancy Gospels	147
2.3.1. Joseph in the Lineage of Jesus	148
2.3.2. Joseph to the Pregnancy of Mary	150
2.3.3. Mary’s Virgin Pregnancy	153
2.3.4. The Meeting of Two Pregnant Mothers	159
2.4. The Birth of Jesus Christ	162
2.5. Woman, Mother and Motherhood in the Gospel	165
2.6. The Maternal Thread in the Teaching of Christ and Its Mystical Dimension ...	169

Chapter 3. Motherhood in the First Millennium of Christianity	177
3.1. Marriage in the Early Church	178
3.1.1. Christ Refers to the Beginning	179
3.1.2. The Teaching of St. Paul	180
3.2. The Humanity of Jesus and the Mary's Motherhood in the First Centuries of Christianity	184
3.2.1. Faith in the Crucified and Risen Christ	184
3.2.1.1. In the Shadow of the Cross and Codenames	186
3.2.1.2. "Bread Scattered in the Mountains"	191
3.2.1.3. "Woman Clothed with the Sun"	195
3.2.2. The First Century Free from Persecution.....	198
3.2.2.1. The Flourishing of Marian Writings	199
3.2.2.2. Ascetic Trend in the Church.....	201
3.2.3. Mary in Conciliar Splendor	203
3.2.4. The Trail of Mary's Spiritual Motherhood	205
Pedagogical Conclusions	209
 Part III: MOTHERHOOD IN THE FULL TRUTH ABOUT MAN ACCORDING TO THE INTERPRETATION OF THE ROMAN CATHOLIC CHURCH	213
Chapter 1. The Mary's Spiritual Motherhood over Two Millennia	217
1.1. Manifestations and Meaning of Spiritual Motherhood in the Period until the End of the Middle Ages	218
1.1.1. A Spirituality of Imitation and Worship	219
1.1.2. The Holy Slavery to the Mother of God	222
1.2. In the Stream of Marian Apparitions.....	224
1.2.1. Gift of the "Miraculous Medal"	225
1.2.2. Weeping Mary in La Salette	226
1.2.3. Lourdes — Apparitions "Extended" by Miracles	227
1.2.4. A Fatima "Sun Sign"	231
Pedagogical Conclusions	237
 Chapter 2. Motherhood in the Life of Karol Wojtyła and in His Pastoral Activity ...	239
2.1. Origins in "Love and Responsibility"	240
2.2. "Theological Bomb" by Father Professor Karol Wojtyła	245
2.2.1. The Importance of "Love and Responsibility"	245
2.3. In Defense of Life.....	250
2.3.1. A Meaningful Action "from above"	250
2.3.2. "Love and Responsibility" and the Papal Encyclical.....	252
2.3.3. "A Sign They Will Oppose"	254

Chapter 3. The Dignity of a Woman and Her Motherhood in the Papal Ministry of John Paul II.	257
3.1. "Throne Opening..."	257
3.2. Polish Marian Pope in St. Peter's Capital	260
3.2.1. The "Personal" Program of the Pontificate	260
3.2.2. The "Body language" in a Conversation about God.	263
3.2.3. The "Body Pedagogy"	265
3.2.4. The Attempt on the Life of the Pope	267
Chapter 4. Motherhood in the Teaching and Activity of John Paul II	273
4.1. "The Redeemer of Man"	273
4.2. "The Family Community"	276
4.2.1. Preparation for the Synod	276
4.2.2. "Magna Charta" of Families	277
4.3. "The Mother of the Redeemer"	279
4.4. "The Dignity of Woman"	281
4.5. "The Gospel of Life"	284
4.6. Echoes from Polish Land	286
4.7. The Message of Two "Trilogies"	289
Pedagogical Conclusions	293
Chapter 5. Pedagogical Importance of Religion in Experiencing Motherhood	299
5.1. Pedagogy and Religion Towards Upbringing	300
5.2. Christian Upbringing and Integral Human Development.	302
Pedagogical Conclusions	307
RECAPITULATION	309
BIBLIOGRAPHY	313
Bible and the Church Documents	313
Studies in the Field of Culture and Others	314
Netography	331
LIST OF SCHEMES	332
LIST OF ILLUSTRATIONS	332
SUMMARY IN POLISH	333
SUMMARY IN ENGLISH	335
INDEX OF PERSONS	337